

כישלון המרגלים בגאווה - תולדת עבודה זרה גרם שיכשלו בעבודה זרה עצמה בכפירתם בה!

והמפזר מעותיו בחמתו, יהא בעיניך כעובד עבודה זרה, שכך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד".

כלומר שאין היצר בא לפתות את האדם תיכף ומיד לעבוד עבודה זרה, כי יודע הוא שעוון זה הוא חמור מאד ולא ירצה איש ישראל לשמוע בעצתו, ולכן הוא שת עצה בנפשו לפתות את האדם לתולדה של עבודה זרה, שיקרע בגדיו בחמתו או ישבור כלי בחמתו שזה נחשב כאילו עובד עבודה זרה, ומתוך התולדה הוא מגיע לאט לאט לאבות ואומר לו עבוד עבודה זרה.

ויש לפרש בזה בפרשת וישלח (בראשית לב כה): "ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו". על פי מה שפירש רש"י בשם המדרש כי איש זה היה שרו של עשו, וידוע שהוא היצר הרע שנאבק עם יעקב אבינו כדי שיוכל ח"ו להפיל את בניו ברשתו.

לפי זה יש לומר כי כאשר ראה שאינו יכול להפיל איש ישראל ברשתו בעבירות שהם בבחינת "אבות", לכן שת עצה בנפשו: "ויגע בכף ירכו", להפילם ברשתו על ידי שיפתה אותם לעבור על התולדות שהם יוצאי ירכיהן של העבירות, ומתוך זה יבואו ח"ו לעבור על העבירות עצמן.

וזהו שאמר הנביא (ירמיה ג יד): "שובו בנים שובבים". שלא יעשו תשובה רק על מה שעברו על עצם העבירות שהם בבחינת אבות, אלא: "שובו בנים שובבים", שישבו גם על הבנים שהם התולדות של העבירות, כי על ידם נכשלו בעבירות החמורות בבחינת עבירה גוררת עבירה.

כל המחליף בדיבורו כעובד עבודה זרה, וכל שכן מי שאינו מקיים תקיעת כף או הן צדק. וכן בגילוי עריות יש תולדות, המתקרב אל הנשים האסורות בקריצת עינים וברמוזים וכדומה... וכן אמרו חז"ל (סוטה ד:): כל האוכל בלא נטילת ידיים כאלו בא על אשה זונה...

וכן בשפיכות דמים אמרו חז"ל בפרק הזהב (ב"מ נח:): כל המלבין פני חברו ברבים כאלו שופך דמיו... וכן בכל העבירות בכולן יש אבות ותולדות. ולזה אמרו 'איזהו חכם', דעיקר חכמתו של אדם למלט נפשו משאול, כמו שכתוב (קהלת ט טו) ומלט את העיר בחכמתו, 'הרואה את הנולד', שלא יאמר הריני נשמר מן האבות ודי בכך, אלא שיראה נגד פניו תמיד להישמר מהתולדות".

ביאור דבריו הקדושים, כי כך הוא דרכו של היצר הרע שאינו בא תיכף ומיד לפתות את האדם לעבור עבירות חמורות, בידועו שאז לא ירצה האדם לשמוע בעצתו הרעה ויגרשהו בכובשת פנים, ולכן משתמש היצר בתחבולות מלחמה לפתות את האדם לעבור רק על התולדות של העבירות החמורות ככעס וגאווה, ומכיון שעבירה גוררת עבירה הנה מתוך שעובר על התולדות יבא לעבור גם על האבות שהם עבירות החמורות. וזהו שאמר: "איזהו חכם הוראה את הנולד", שהוא רואה ומבין שהיצר מפילו ברשת התולדות, במטרה כדי שמתוך זה יבא לעבוד ח"ו על האבות שהן עבירות החמורות עצמן.

**"היום אומר לו עשה כך
ולמחר אומר לו עשה כך"**

כאשר נתבונן נשכיל להבין כי לכך ממש נתכוונו חכמינו ז"ל באומרם (שבת קה:): "המקרע בגדיו בחמתו, והמשבר כליו בחמתו,

בפרשתנו פרשת שלח (יג א): "וידבר ה' אל משה לאמר, שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל, איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם". כתב "בעל הטורים" בדרך רמז כדרכו בקודש: "שלח לך אנשים סופי תיבות חכ"ם, שיהיו חכמים וצדיקים". וכבר האריכו המפרשים לבאר דבריו הקדושים מה רצה הקב"ה לרמז להם דוקא בתואר "חכם".

עוד ראוי לבאר מה שתמהו המפרשים תמיהה עצומה על המרגלים שהיו נשיאי ישראל, ואין ספק שנבחרו לנשיאים מחמת היותם אנשים מורמים מעם בכל מעלות ומדות, הנה כי כן איך נפלו במדרגתם מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, עד כדי כפירה בה' לדבר סרה על ארץ ישראל, בניגוד להבטחת הקב"ה שימסור בידם ארץ זבת חלב ודבש. זאת ועוד שהמשיכו להתדרדר ברשת המינות באמרם (במדבר יג לא): "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו". ופירש רש"י: "כביכול כלפי מעלה אמרו".

"איזהו חכם הוראה את הנולד"

חשבתי דרכי לבאר דברי "בעל הטורים", על פי הקדמה נפלאה ממשנתו הטהורה של הגה"ק בעל "תבואות שור" בספר "בכור שור" (שבת דף ק"נ ע"א), לפרש מאמר חכמינו ז"ל בגמרא (תמיד לב): "איזהו חכם הוראה את הנולד". והנה הדברים בלשון קדשו:

"כי בכל עבירה יש אבות ותולדות, כגון עבודה זרה, האב הוא שעובד לעבודה זרה ממש, והולדות הם גסות הרוח, דאמרינן בפרק קמא דסוטה (ד:): דהוה כעובד זרה. ובפרק קמא דבבא בתרא (י:): כל המעלים עיניו מן הצדקה כעובד עבודה זרה. בפרק חלק (סנהדרין

מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה

והנה כמו שישנן אבות ותולדות בעבירות כן ישנן אבות ותולדות במצוות, לדוגמא מה שאמרו חז"ל (ברכות ו:): בגודל הענין לשמח חתן שנחשב: "כאילו הקריב תודה... כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים". וכן מה שאמרו (מנחות קי.): "כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם". וכהנה מאמרים רבים. וגם בזה הביאור הוא שעל ידי קיום המצוות בתולדה, מצוה גוררת מצוה שיזכה לקיים האבות של המצוה.

נראה כי על פי יסוד נפלא זה יפתח לנו פתח להבין מאמר המשנה שנתייגעו בה המפרשים (אבות ד ב): "בן עזאי אומר, הוי רץ למצוה קלה כבחמורה, ובורח מן העבירה, שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה". ודקדקו המפרשים: (א) מנין אנו יודעים אם המצוה היא קלה או חמורה, הלא כלל גדול שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. (ב) האם אנו חייבים לרוץ למצוה קלה רק מחמת סיבה זו שמצוה גוררת מצוה, הלא גם בלא זה חייב אדם לקיים כל המצוות קלות כבחמורות. וכן קשה, האם אנו חייבים לברוח מעבירה רק משום שעבירה גוררת עבירה, הלא ברור שגם בלא זה עלינו לברוח מעבירה הרחק כמטחוי קשת.

אך לפי הקדמת ה"בכור שור" נראה כי בן עזאי נתכוון ללמדנו בזה, שלא לזלזל בתולדות העבירות לומר שגאווה או כעס אינם כל כך חמורות כעבודה זרה, וכן שלא לזלזל בקיום תולדות של המצוות לומר שאין זה ממש כמו המצוה. וזהו שאמר: "הוי רץ למצוה קלה כבחמורה", שגם למצוה קלה שהיא התולדה של המצוה, שאין היא ממש כמו המצוה אלא שנחשב "כאילו" קיים המצוה, הנה גם למצוה קלה כזו תרוץ לקיימה בכל כוחך. "ובורח מן העבירה", שגם מן עבירה קלה שהיא התולדה של העבירה גם ממנה תברח כמו מן העבירה עצמה.

ומפרש הטעם: "שמצוה גוררת מצוה", ואם כן מתוך קיום התולדה של המצוה תזכה לקיים האבות שהיא המצוה עצמה: "ועבירה גוררת עבירה", שמתוך שעוברים על התולדה של העבירה נגררים לעבור על העבירה עצמה:

ביאור דברי בעל הטורים: של"ח ל'ך אנשים סופי תיבות חכ"ם, צריך ביאור מדוע חיפש דוקא מעלת החכם

איך יתכן שהמרגלים נשיאי ישראל אנשים מורמים מעם - נפלו ברשת הכפירה לומר: "כי חזק הוא ממנו"

בכור שור: "איזהו חכם הרואה את הנולד", שנזהר לא רק באבות שהן העבירות עצמן אלא גם בתולדותיהן

זוהר הקדוש: המרגלים דיברו סרה על ארץ ישראל, משום שידעו כי בארץ ישראל לא יוכלו לשמש כנשיאים

חכמת אלקים היה בקרבן, אל הגה"ק איש אלקי רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין זי"ע.

שח לפניו החוזה מלובלין: מה מאד קשים עלי דברי חכמינו ז"ל שאמרו (זוהר הקדוש בראשית כה:): "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה". (סוטה ד:): "כל שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודה זרה וראוי לגדעו כאשר". ועוד הרבה מאמרים שהפליגו חז"ל לומר שנחשב "כאילו", מה ראו חכמינו ז"ל להחמיר כל כך בעניינים אלו להחשיבם כחמורות שבעבירות.

השיב לו רבי בנימין זאב ז"ל, שחכמינו ז"ל לא נתכוונו בזה להחמיר ולהגדיל עלינו את העונש בעניינים אלו, אלא אדרבה בגודל חכמתם נתכוונו בזה לדבר עמוק לטובתנו להרבות שכרנו, דהנה מבואר בגמרא (קידושין ט:): "ישב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה". ומפרש שם בגמרא: "כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה".

נשאלת השאלה, הן אמת כי אנשים פשוטים העוסקים במשא ומתן ומסתובבים בעולם, מזדמנות לפנייהם עבירות חמורות אלו ועל ידי שפורשים מהם יש להם שכר כעושה מצוה, אבל צדיקים ותלמידי חכמים אשר יושבים בבית הכנסת ובבית המדרש על התורה ועל העבודה מוקף בתלמידים, ואין להם שום הזדמנות שיבואו לנסיונות של עבירות חמורות אלו, אם כן איך יזכו לקבל שכר על הפרישה מעבירות חמורות אלו.

לכן באו חכמינו ז"ל ונתנו לנו עצה נפלאה באומרים: "כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה", "כל שיש בו גסות הרוח כאלו עובד

"ששכר מצוה מצוה", זהו השכר של קיום התולדה של המצוה שזוכה לקיים המצוה עצמה: "ושכר עבירה עבירה", זהו העונש על מי שעובר על התולדה של העבירה שהוא נכשל בעבירה עצמה.

על פי האמור נוכל להבין מה שאנו נוהגים בכל יום בתפלת שחרית לפני פסוקי דזמרה ללמוד משניות: "איזהו מקומן של זבחים", בענין הקרבת קרבנות חטאת, עולה, אשם, תודה, שלמים, ואחריהם אנו מתפללים שאם נתחייבנו באחד מהם יחשב לנו כאילו הקרבנו חטאת, כאילו הקרבנו עולה, כאילו הקרבנו אשם וכו'. עד שלבסוף אנו מתפללים: "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך, ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות".

הביאור בזה כי היות שעסקנו בתורת חטאת ועולה, אשר על ידי זה נחשב כאילו הקרבנו הקרבנות, נמצא שהעסק בתורת חטאת ועולה הוא רק תולדה ממצות הקרבת הקרבנות בבית המקדש, לכן אנו מתפללים שעל ידי העסק בתולדה של מצות הקרבת הקרבנות, נזכה לקיים גם האבות עצמם שהם הקרבת הקרבנות בפועל בבית המקדש.

תשובת רבי בנימין זאב על שאלת החוזה מלובלין זי"ע

ועתה בא וראה מה שמצינו בענין זה רעיון נשגב בשיח שרפי קודש בין שני קדושי עליון, כפי שהביא בספר "שלחן הטהור" על הגדה של פסח. פעם אחת בא הצדיק רבי בנימין זאב הנקרא בפי כל רבי זאב זבאריזער ז"ל אשר

החמישי, היא מצוה פרטית שהיא לפרות ולרבות, והיא מהמצוות שהאדם מחוייב לרדוף לקיימה וגם יש יכולת בידו לקיימה, וזו היא חמורה מכל המצוות...

הששית, היא מצוה פרטית והיא לעסוק בתורה, והיא שקולה כנגד כל המצוות כמו שאמרו רז"ל תלמוד תורה כנגד כולם, ויש בה ד' דרכים שסימנם פרד"ס פ'שט ר'מז ד'רוש ס'וד, וצריך לטרוח ולעסוק בכולם עד מקום שיד שכלו מגעת, ויבקש לו רב שילמדהו, ואם חסר אחת מארבעתם כפי השגתו יתגלגל על זה".

נמצינו למדים מדבריו הקדושים, שכל אחד מישראל צריך להשתדל לקיים כל התרי"ג מצוות, שאם לא כן יצטרך להתגלגל כמה פעמים עד שיקיים כל המצוות. והנה ה"דרך פקודיך" שם נותן כמה עצות, איך יוכל האדם להשלים כל המצוות אפילו אלו שאי אפשר לקיימם בפועל בזמן הזה, ואחת מן העצות כפי שהוא כותב (הקדמה ג אות ה) שיקיים הענפים של המצוות, שאז נחשב כאילו קיים עצם המצוה:

"ותדע ותתבונן עוד, שכל מצוה ומצוה יש לה ענפים רבים, והוראות ואזהרות רבות יוצאים ממנה לפי הטעמים המקובלים מקדמונים, ולפי הטעמים אשר מתבונן האדם בכל עת, כי אין סוף לטעמיהם ומוסרים רבים והנהגות רבות יוצאים מכל מצוה ומצוה, ואם כן לפי זה הגם שנמנע ממנו [לקיים] עיקר [המצוה], ישתדל לעשות מה שבכחו מענפי המצוה הנמנעת, והמוסר והנהגה היוצא ממנה לפי טעמים המקובלים ולפי תבונת שכלו, והשם יראה ללבב ויחשב לפניו יתברך כאילו קיים בפועל עיקר המצוה".

הרי לנו תועלת גדולה בקיום התולדות של המצוות, שעל ידי זה נחשב כאילו קיים עצם המצוה ולא יצטרך להתגלגל שנית, וזהו שרמזו לנו חכמינו ז"ל במתק לשונם: "ברא מזכה אבא", שאם מקיים הענפים של המצוות שהם בבחינת בן ותולדה, הנה הוא מזכה את האבא שהם האבות של המצוות שיחשב כאילו קיימם בפועל, ולא יצטרך להתגלגל שנית לקיימם.

זרע קודש: "ויתורו את ארץ כנען" - "כנען" הוא לשון הכנעה, כי ארץ ישראל מסוגלת למדת ענוה

החוזה מלובלין שאל את רבי זאב זבאריזער, מדוע החמירו חכמינו ז"ל בכעס וגאווה לחשבם כעבודה זרה

תשובת רבי זאב: חכמינו ז"ל נתכוונו לטובה, שהנזהר בתולדת העבירה יחשב כאילו נשמר מהעבירה עצמה

"שובו בנים שובבים" - לא רק על העבירות שהן בבחינת "אבות", אלא גם על תולדותיהן שהן בבחינת "בנים"

נפשו חסירה כפי שיעור המצוות שחסרו ממנו, ואמנם הרמ"ח מצוות עשה נחלקים לחמשה חלוקות, א', הם מצוות אשר מן הנמנע לקיימם, כגון מצוות שהן תלויות בזמן שבית המקדש היה קיים כמו הקרבנות וכיוצא בהם, ואלו אין האדם חוזר בגלגול לקיימם כי מה תועלת יש בגלגול, אמנם כשיבנה בית המקדש יקיימם.

הב', הם המצוות שיכול האדם לקיימם כמו ציצית ותפילין וכיוצא בזה, ואלו אם לא קיימם צריך בהכרח שיחזור להתגלגל פעמים רבות עד שישלים את כולם, באופן כי מי שכבר נתגלגל וקיים קצת מצוות, די לו בגלגול זה כשקיים מצוות החסירות ממנו שלא קיימם מעולם כלל. ודע כי האדם כשיתגלגל על כך אפשר שיחטא ויבואו על ידו עבירות.

ג', הם המצוות שאין חובה עליו לקיימם אלא אם כן באה לידו, כגון תרומות ומעשרות ושלוח הקן שאינו מחוייב לרדוף אחריהם, ואלו גם כן מוכרח הוא שיתגלגל לקיימם, אמנם כיון שלא הוצרך להתגלגל אלא לסיבה זו, מובטח הוא שלא יחטא בזה הגלגול הב'.

הד' הם מצוות שאין יכולת בידו לקיימם אם לא כאשר אלקים אנה לידו, כמו פדיון הבן ויבום וחליצה, או גט, שאינו מחוייב לגרש אשתו אלא אם כן לא תמצא חן בעיניו כנודע... ואלו וכיוצא יש בהם חילוק, כי אם לא נזדמנו לו אינו חוזר להתגלגל, אבל יבא בסוד העיבור לבד לפי שעה עד אשר יקיים אותם, ותיכף מסתלק והולך לו, אבל אם באו לידו ולא קיימם אז מוכרח הוא להתגלגל.

עבודה זרה וראוי לגדעו כאשרה". נמצא שגם צדיק גדול שלא בא לידו דבר עבירה, מכל מקום על ידי שפורש עצמו מכעס ומגאווה ומהסתכלות הרי הוא מקבל שכר כאילו פירש מעבירות החמורות.

ויש לפרש בזה מליצת חז"ל בגמרא (סנהדרין קד.): "ברא מזכה אבא". כלומר אפילו אם לא נזדמן לידו עבירה חמורה שיוכל לפרוש ממנה כדי שיחשב כאילו קיים מצוה בפועל, מכל מקום על ידי "ברא" שהוא הבן והתולדה של העבירה, דהיינו שהגיע לידו כעס או גאווה שנחשב כאילו עובד עבודה זרה, ופירש מהם ולא כעס ולא התגאה, הנה הוא 'מזכה אבא' שיחשב כאילו פירש מן האב של העבירה שהיא עבודה זרה עצמה.

קיום ענפי המצוות עצה נפלאה שלא יצטרך להתגלגל

יתכן להרחיב בביאור הרמז בדברי חכמינו ז"ל: "ברא מזכה אבא", על פי מה שהאריך הגה"ק בעל "בני יששכר" בהקדמתו לספר "דרך פקודיך", בשם רבינו האריז"ל ב"שער הגלגולים" (הקדמה יא), שכל אחד מישראל חייב לקיים את כל תרי"ג מצוות דאורייתא במחשבה דבור ומעשה, כדי שישכח לעשות לעצמו חלוקה דרבנן, שהוא לבוש של אור לנשמה בעולם העליון המורכב מרמ"ח מצוות עשה ומשס"ה לא תעשה, ואם לא קיים כל המצוות הוא צריך להתגלגל שנית ושלישית עד שיקיים כל המצוות, כמו שכתב ב"שער הגלגולים" (הקדמה יא):

"דע כי האדם צריך שיקיים כל התרי"ג מצוות, ואם חסר אפילו אחת מהם עדיין

איך יתכן שנשיאי ישראל נפלו ברשת הכפירה

בדרך זו במסילה נעלה ליישב פליאת המפרשים על המרגלים, שהיו נשיאי ישראל אנשים מרומים מכל עם ככתוב: "ראשי בני ישראל המה", הנה כי כן איך נפלו בשפלות המדרגה כל כך, עד כדי כפירה בה' באמרם: "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו". ופירש רש"י: "כביכול כלפי מעלה אמרו".

ונראה לבאר ענין זה, על פי המבואר בזהר הקדוש (פרשתנו קנח). שהמרגלים דיברו סרה על ארץ ישראל, משום שידעו שרק במדבר יוכלו להיות נשיאים, אבל כאשר יכנסו ישראל לארץ ישראל יאבדו את נשיאותם, לכן לא רצו להיכנס לארץ ישראל כדי שלא לאבד נשיאותם, ובלשונו: "אמרו אי יעלון ישראל לארעא נתעבר אנן מלמהווי רישין, וימני משה רישין אחרנין, דהא אנן זכינן במדברא למהווי רישין אבל בארעא לא נזכי". מבואר מזה ששורש הכל היה שנכשלו בקליפת גאווה ולא רצו לוותר על נשיאותם בארץ ישראל.

ומה מאד יובן לפי זה אמרי קודש של הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע ב"זרע קודש" בפרשתנו, לפרש הפסוק: "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל", בלשון קדשו:

"הנה תיבת 'כנען' מיותר לכאורה כיון שאמר 'אשר אני נותן', וכבר היה ידוע להם שארץ כנען ינתן להם. רק יש לומר דמצינו מעלת מדת הכנעה וענוה היא העולה במעלה על כל המעלות והמדות, שמשה רבינו ע"ה היה מבחר מין האנושי נשתבח במדת הענוה. וזהו מעלת ארץ ישראל הנבחרת לנו, שמטבע הארץ ההוא לגרום להיושבים בה הכנעה וענוה. ולכן אף שהיה שם ערים גדולות ובצורות בשמים וארץ הרים ובקעות, עם כל זה נקרא 'כנען' מלשון הכנעה שטבע הארץ ההוא בהכנעה, וכן גורמת טבע זו להיושבים בה, וזה שאמר משה להמרגלים שיתנו לכם לזה להבין מעלה הנפלאה שגורם טבע הארץ הזאת.

וזה שאמר להם ופירש להם ענין זה בשעת השליחות, וראיתם את הארץ מה הוא, איך שגורמת הכנעה וענוה שבח המדה המשובחת בחינת (במדבר יב ג) והאיש משה עניו מאד, ואמר (שמות טז ז) ונחנו מה, זאת העם היושב בה החזק הוא הרפה', שהחזק הוא מחזיק את

עצמו לרפה ואין מתהלל בגבורתו, וזהו רק מחמת טבע הארץ שגורמת הכנעה מחזיק את עצמו כחלש ורפה, 'המעט הוא אם רב', שאף כשהוא רב מחזיק עצמו הרב למעט, בחינת 'כי אתם המעט' כי ממעטים עצמיכם".

הרי לנו שכבר מראש הזהיר הקב"ה את משה: "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל", שישתדלו להשיג מדת ענוה מקדושת ארץ ישראל, וצריך להבין למה הזהיר הקב"ה דוקא על מדת ענוה. אך לפי דברי הזהר הקדוש מבואר הענין היטב, כי היות ששורש הכישלון שלהם היה שנפלו בקליפת הגאווה ופחדו לאבד את נשיאותם בארץ ישראל, הנה הקדים להם הקב"ה רפואה למכה, שדוקא שם בארץ כנען יוכלו לזכות להכנעה וענוה אם רק ירצו בכך, שיוכלו להתגבר על קליפת גאווה, אולם הם לא עמדו בנסיון כי לא רצו להיפרד מנשיאותם.

כדי חמא משה ענוותנותיה קרא משה להושע בר נון יהושע

והנה שנינו בגמרא (סוטה ד): "כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים". נמצא שקליפת הגאווה היא התולדה של עבודה זרה. והנה אם היו המרגלים מזדרזים להתגבר על קליפת הגאווה שהיא תולדה של עבודה זרה, היה זה נחשב כאילו התגברו על עבודה זרה עצמה, כעצתו של רבי בנימין זאב לחוזה מלובלין זי"ע שעל ידי קיום התולדה נחשב כאילו קיימו האבות.

אולם אחרי שנכשלו המרגלים בקליפת הגאווה שהיא תולדה של עבודה זרה שפחדו לאבד נשיאותם, הנה עבירה גוררת עבירה שמתוך התולדה הפילם היצר באבות שהיא עבודה זרה עצמה, ועל ידי זה התדרדרו עד כדי כפירה בה' לדבר סרה על ארץ ישראל, ולומר: "כי חזק הוא ממנו".

כיון שבאנו לידי כך יתבאר היטב דברי "בעל הטורים": "שלח לך אנשים סופי תיבות חכ"ם. הכוונה שרמז הקב"ה למרגלים בזה שיהיו בבחינת: "איזהו חכם הרואה את הנולד", אשר כפי המבואר מדברי ה"בכור שור" הכוונה בזה, שצריך להיות חכם לא רק לראות את העבירות עצמן שהם בבחינת אבות, אלא גם לראות את הנולד שהם התולדות של העבירות, שהיצר מפתה את האדם לזלזל בהם בטענה שאין הם כל כך חמורים.

אולם החכם הרואה את הנולד ישכיל ויבין, שכך הוא דרכו של היצר שמתחיל לפתות את האדם לעבוד על התולדות, ומתוך התולדות הוא מפיל אותם לאט לאט באבות עצמם. ואם היו המרגלים מבינים את הרמז, כי אז היו משכילים לדעת שהם חייבים להתגבר על קליפת הגאווה שהיא תולדה של עבודה זרה, כדי שלא יבואו על ידה ליפול באבות שהיא עבודה זרה עצמה בבחינת עבירה גוררת עבירה.

ולפי זה יתפרש היטב המשך הפסוק: "שלח לך אנשים" סופי תיבות חכ"ם, שיהיו בבחינת חכם הרואה את הנולד שהיא התולדה של העבירה, ומפרש ואומר על איזו תולדה מדובר כאן: "ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל", שישגלו לעצמם מדת ענוה מארץ כנען שהיא לשון הכנעה כדברי ה"זרע קודש", ועל ידי זה יוכלו להתגבר על קליפת הגאווה שהיא התולדה של עבודה זרה.

על פי האמור נוכל להבין ביתר שאת מה שביארו המפרשים דברי התרגום יונתן הידוע בפרשתנו על הפסוק (יג טז): "ויקרא משה להושע בן נון יהושע". ופירש רש"י: "התפלל עליו י"ה יושיעך מעצת מרגלים". ובתרגום יונתן מפרש: "וכדי חמא משה ענוותנותיה קרא משה להושע בר נון יהושע". מבואר כי רק אחרי שראה משה מדת ענוותנותו של יהושע קרא לו יהושע, והתפלל עליו: "יה יושיעך מעצת מרגלים", וצריך להבין מהו הקשר בין מדת ענוותנותו של יהושע ובין מה שהתפלל עליו שיושיעו הקב"ה מעצת מרגלים.

ופירשו המפרשים שכשראה משה ענוותנותו של יהושע, הבין מזה כי אצלו אין חשש שלא יסכים להיכנס לארץ ישראל כדי שלא יאבד את נשיאותו, לכן קרא לו יהושע בתפלה והבטחה שהקב"ה יושיעו מעצת מרגלים, כי מחמת מדת ענוה שבקרב לא יפתה ללכת בעצת מרגלים. אך לפי המבואר יש להוסיף, שכאשר ראה משה רבינו שיהושע יש לו מדת ענוה ואינו נכשל בתולדה של עבודה זרה, אם כן כבר יש מקום להתפלל עליו שלא יכשל באבות של קליפת גאווה שהיא עבודה זרה עצמה, לכן התפלל עליו: "י"ה יושיעך מעצת מרגלים".